

صرف مقدماتی

با بازنگری و اصلاحات

همراه با

آداب علم دین

سید محمدرضا طباطبائی

سر شناسه : طباطبائی ، سید محمد رضا
 عنوان و نام پدیدآور: صرف مقدماتی با بازنگری و اصلاحات همراه با آداب علم دین / مؤلف سید محمد رضا طباطبائی .
 مشخصات نشر : قم . انتشارات دارالعلم ، ۱۳۸۹
 مشخصات ظاهری : ۱۲۸ ص .
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۴-۰۸۴-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 موضوع: دانش و دانش اندوزی - جنبه های مذهبی - اسلام
 شناسه افزوده : شهید ثانی ، زین الدین بن علی ، ۹۱۶-۹۱۱ ق . منیه المرید من آداب المفید و المستفید . برگزیده . فارسی
 شناسه افزوده : عنوان : منیه المرید من آداب المفید و المستفید . برگزیده . فارسی
 رده بندی دیویی: ۴۹۲/۷۵
 رده بندی کنگره: ۱۳۸۹ ۴ ص ۲ پ / PJ۶۲۰۳

صرف مقدماتی همراه با آداب علم دین

مؤلف: سید محمد رضا طباطبائی

ناشر / مؤسسه انتشارات دارالعلم

تیراژ / ۵۰۰۰ جلد

قیمت / ۵۰۰ تومان

نوبت چاپ / اول ۱۳۸۹

قطع و صفحه / وزیری ۱۲۸ صفحه

دفتر مرکزی / قم خیابان ارم، مقابل کوچه ۲۰، پلاک ۳۵۷
 تلفن / ۹ - ۷۷۴۴۲۹۸ فکس / ۷۷۴۱۷۹۸، تلفن انبار / ۲۹۱۰۱۷۷
 دفتر تهران / خیابان انقلاب، ۱۲ فروردین، ساختمان تجاری ناشران
 طبقه همکف شماره ۱۸ / ۱۶ تلفن: ۶۶۹۵۵۴۰۵-۶۶۹۷۳۸۰۹

چاپ / شرکت چاپ قدس قم، تلفن ۷۷۳۱۳۵۴ فکس ۷۷۳۴۴۴۳
 حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۴-۰۸۴-۱ ISBN 978-964-204-084-1

فروش با قیمت بیش از ۵۰۰ تومان جایز نمی باشد.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
---------------	----

صرف مقدماتی

مقدمه.....	۱۵
۱. تعریف علم صرف.....	۱۵
۲. فایده علم صرف.....	۱۵
۳. موضوع علم صرف.....	۱۵
۴. تعریف کلمه و اقسام آن.....	۱۶
پرسش و تمرین.....	۱۶
۵. اشتقاق.....	۱۶
۶. حروف اصلی و زاید.....	۱۷
۷. ابنیه کلمه.....	۱۷
سه نکته.....	۱۸
پرسش و تمرین.....	۱۸
۸. وزن.....	۱۹
توجه.....	۱۹
فایده وزن.....	۱۹
پرسش و تمرین.....	۱۹
۹. انواع کلمه.....	۲۰

۲۰	نوع یکم - معتل
۲۱	نوع دوم - صحیح
۲۱	نوع سوم - مهموز
۲۱	نوع چهارم - مضاعف
۲۱	نوع پنجم - سالم
۲۲	۱۰. ادغام، اعلال و تخفیف همزه
۲۲	پرسش و تمرین
۲۳	توجه کنید
۲۵	فعل
۲۷	مقدمه
۲۷	۱. تعریف و تقسیم
۲۷	۲. اصل (مبدأ اشتقاق) فعل
۲۸	۳. معلوم و مجهول
۲۸	۴. اشتقاق اقسام فعل
۲۸	۵. صیغه‌های فعل
۲۹	۶. مباحث فعل
۳۰	پرسش و تمرین
۳۱	مبحث یکم: فعل ثلاثی مجرد
۳۱	فصل ۱. ماضی معلوم
۳۱	صیغه‌ها
۳۲	پرسش و تمرین
۳۲	فصل ۲. مضارع معلوم
۳۲	صیغه‌ها
۳۳	اعراب و بنا در فعل مضارع
۳۳	فصل ۳. ابواب ثلاثی مجرد معلوم
۳۴	پرسش و تمرین

۳۴	فصل ۴. امر معلوم
۳۶	پرسش و تمرین
۳۶	فصل ۵. ماضی مجهول
۳۷	پرسش و تمرین
۳۷	فصل ۶. مضارع مجهول
۳۷	پرسش و تمرین
۳۷	فصل ۷. امر مجهول
۳۸	پرسش و تمرین
۳۸	فصل ۸. فعل مضاعف
۴۱	پرسش و تمرین
۴۱	فصل ۹. فعل مهموز
۴۲	پرسش و تمرین
۴۲	فصل ۱۰. فعل معتل
۴۳	قواعد عمومی اعلال
۴۴	تذکر
۴۴	پرسش و تمرین
۴۵	فصل ۱۱. مثال
۴۵	پرسش و تمرین
۴۶	فصل ۱۲. اجوف
۴۶	توجه کنید
۴۷	پرسش و تمرین
۴۷	فصل ۱۳. ناقص
۴۹	پرسش و تمرین
۴۹	فصل ۱۴. لفیف
۵۰	پرسش و تمرین
۵۱	فصل ۱۵. مضارع مجزوم

۵۲	پرسش و تمرین
۵۲	فصل ۱۶. مضارع منصوب
۵۳	پرسش و تمرین
۵۴	مبحث دوم: فعل ثلاثی مزید
۵۴	مقدمه
۵۵	فصل ۱. ابواب ثلاثی مزید
۵۶	پرسش و تمرین
۵۶	فصل ۲. ابواب مشهور
۵۷	۱. باب افعال
۵۷	۲. باب تفعیل
۵۸	۳. باب مفاعله
۵۸	۴. باب افتعال
۵۹	۵. باب انفعال
۵۹	۶. باب تفعُّل
۵۹	۷. باب تفاعل
۵۹	۸. باب افعلال
۶۰	۹. باب استفعال
۶۰	۱۰. باب افعیلال
۶۰	پرسش و تمرین
۶۱	فصل ۳. معانی ابواب مشهور
۶۲	پرسش و تمرین
۶۳	مبحث سوم: فعل رباعی
۶۳	مقدمه
۶۳	فصل ۱. رباعی مجرد
۶۴	فصل ۲. رباعی مزید
۶۵	تمرین

آداب علم دین

۶۹	پیشگفتار
۷۱	گزیده‌ای از «آداب المتعلمین»
۷۱	مقدمه
۷۱	فصل ۱. ارزش علم
۷۲	فصل ۲. نیت
۷۲	فصل ۳. شرایط استاد و شریک بحث
۷۳	فصل ۴. سعی و کوشش
۷۴	فصل ۵. چند نکته
۷۶	فصل ۶. توکل
۷۷	فصل ۷. زمان تحصیل
۷۷	فصل ۸. مهربانی و خیرخواهی
۷۸	فصل ۹. اغتنام فرصت
۷۹	فصل ۱۰. تقوا و وَرَع
۸۰	فصل ۱۱. عوامل قوت و ضعف حافظه
۸۱	فصل ۱۲. عوامل فراوانی روزی و طول عمر
۸۵	گزیده‌ای از «منية المرید»
۸۵	مقدمه در فضیلت علم و عالم
۹۳	آداب مشترک میان استاد و شاگرد
۹۳	یکم: خالص کردن نیت
۱۰۰	دوم: به کار بستن دانسته‌ها
۱۰۲	سوم: توکل بر خدا در همه امور
۱۰۳	چهارم: تخلق به اخلاق نیک و سعی در رساندن نفس به کمال
۱۰۵	پنجم: عزت نفس
۱۰۷	ششم: مراعات شعائر، آداب و ظواهر

- هفتم: اشتغال دائم به درس و بحث..... ۱۰۹
- هشتم: اجتناب از جدال..... ۱۱۰
- نهم: اجتناب از خودخواهی..... ۱۱۳
- دهم: طهارت ظاهر و باطن..... ۱۱۴
- آداب مخصوص متعلم..... ۱۱۴
- یکم: اصلاح نیت..... ۱۱۴
- دوم: بهره برداری از فراغت و جوانی..... ۱۱۵
- سوم: اجتناب از پرداختن به امور دیگر..... ۱۱۵
- چهارم: زود ازدواج نکردن..... ۱۱۶
- پنجم: با مزاحمان معاشرت نکردن..... ۱۱۶
- ششم: حرص بر فراگیری و بهره برداری از همه اوقات و فرصت‌ها..... ۱۱۷
- هفتم: علو همت..... ۱۱۷
- هشتم: اجتناب از شتاب نا به جا در طی مراحل علمی..... ۱۱۷
- نهم: خودداری از تحصیل نزد افراد بی تقوا و افراد استاد ندیده..... ۱۱۸
- دهم: استاد را پدر و پزشک خود دانستن و آداب معاشرت با او..... ۱۱۸
- یازدهم: تندى (جفاى) استاد را تحمل کردن..... ۱۱۹
- دوازدهم: پیش از استاد در مجلس درس حاضر شدن..... ۱۲۰
- سیزدهم: آداب مجلس درس و محضر استاد..... ۱۲۰
- چهاردهم: آداب گفت و گو و رفتار با استاد..... ۱۲۱
- پانزدهم: اجتناب از پاسخگویی به سؤالی که از استاد شده است..... ۱۲۳
- شانزدهم: آداب سؤال از استاد..... ۱۲۴
- هفدهم: آداب داد و ستد و رفت و آمد با استاد..... ۱۲۵
- هیجدهم: عمیق و با برنامه درس خواندن..... ۱۲۶
- نوزدهم: خود را بی نیاز از استاد ندانستن..... ۱۲۷
- بیستم: تقریر درس استاد و مباحثه..... ۱۲۷

پیشگفتار

کتاب «صرف ساده» به توفیق پروردگار مورد بازنگری و اصلاح قرار گرفته و در دست چاپ و نشر است.

در «صرف مقدماتی» نیز تغییراتی پدید آمد؛ بدین صورت که بخش اسم آن کلاً حذف شد و مطالب بخش فعل نیز علاوه بر اینکه تقلیل یافت، به موازات اصلاحات صورت گرفته بر روی صرف ساده، اصلاح شد. در نتیجه «صرف مقدماتی» در ویرایش جدید حجم کمتری دارد و پس از مقدمه، تنها به «فعل» که نقش مهمتری در علم صرف دارد و به دلیل کثرت تصرف در فعل، زمینه تمرین در آن فراهم تر است، می‌پردازد. حذف کامل صرف مقدماتی - آنچنان که مورد نظر برخی از اساتید محترم صرف بود - مصلحت دانسته نشد؛ زیرا آشنایی اولیه و اجمالی دانش پژوه با یک علم، و سپس پرداختن تفصیلی به آن، مزایا و محاسنی دارد که قابل انکار نیست و لذا هم در حوزه علمیه از دیرباز، و هم در مراکز علمی دیگر، همواره این روش به کار گرفته می‌شده، و نمونه‌هایی از کتابهای درسی - و غیر درسی - ای که بر این اساس نگارش یافته است در دست است.^۱

۱. نمونه‌های درسی، مانند: مبادی العربیه در صرف و نحو، تألیف رشید الشرتونی در ۴ بلکه در ۵ جلد؛ دراسات فی علم الأصول، تألیف شهید آیت الله سید محمد باقر صدر رحمته الله در ۳ جلد؛ بدایة الحکمه و نهایة الحکمه در فلسفه،

نظر دریافتی دیگری بر جداسازی صرف مقدماتی از صرف ساده تأکید می‌کرد. این نظر عیناً به کار گرفته شد، و لذا اکنون صرف مقدماتی در مجلدی جدا از صرف ساده، عرضه می‌گردد.

اخیراً پیشنهاد دیگری واصل گردید مبنی بر اینکه خوب است همراه با صرف مقدماتی جستاری از آداب علم آموزی به ره یافتگان به حوزه‌های علمیه ارائه شود تا به صورت اختیاری - یا در صورت صلاحدید برنامه ریزان محترم حوزه، به عنوان وظیفه - به آن پردازند، و از آغاز، راه راستی را که انتخاب کرده‌اند درست بینمایند و دچار انحراف و لغزش و توقف نشوند.

در پیوند با این پیشنهاد - که بسیار به جا به نظر رسید - گزیده‌ای از آداب علم آموزی برگرفته از «آداب المتعلمین» منسوب به خواجه نصیر الدین طوسی رحمته الله و «منیه المرید» شهید ثانی (رضوان الله علیه) تهیه و پیوست صرف مقدماتی گردید؛ باشد که چراغی فرا راه رهپویان علم دین گردد و عزیزانی را که جگر گوشگان امروز ما و امیدهای فردای اسلام می‌باشند، سود بخشد؛ واللّٰه ولیّ التوفیق، والحمد لله ربّ العالمین.

رمضان المبارک ۱۴۳۱

شهریور ۱۳۸۹

→ تألیف علامه سید محمدحسین طباطبائی رحمته الله

نمونه‌های غیر درسی، مانند: مجمع البیان و جوامع الجامع تألیف فضل بن حسن طبرسی رحمته الله در تفسیر قرآن کریم؛ صافی، اصفی و مصنفی تألیف مولی محسن فیض کاشانی رحمته الله در تفسیر و وافى و شافى تألیف نام برده در حدیث.